

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version: Annika Söderholm-Emas : Långsiktig plan skall förhindra översvämningar och värna om miljön. Trädgårdsnytt 9/2020 : 22-23.

Långsiktig plan skall förhindra översvämningar och värna om miljön

Text: Annika Söderholm-Emas, skribenten arbetar som projektleddare för #Nylandsbygd vid Yrkeshögskolan Novia i Raseborg.
Bilder: Raseborgs å-projektet

Raseborgs å, som ringlar fram genom det västnyländska landskapet har valts till ett av Sipiläregeringens spetsprojekt inom vattenvård.

Den som besökt Raseborgs ruiner har säkert sett ån invid slottet. Det är endast en liten del av den, ån är 13,5 km lång med ett 68 km² stort avrinningsområde. Sidofåror till ån hämtar vatten ända från Ingå.

Hög prioritering

Miljöministeriet fick in sammanlagt 108 ansökningar om bidrag, varav 27 projekt valdes ut. Raseborgs stads projekt fick mest finansiering, 300 000€. Vid poängsättningen delade Raseborgs å-projektet första plats med Tavastlands yrkeshögskolas projekt.

I jämförelser är havsvattenkvaliteten sämre utanför Snappertuna än i resten

av landet. Åkrarna nära huvudfåran lider även av ofta återkommande översvämningar, som spolat bort jordmaterial från åkrarna. Förberedelserna för projektet gjordes vid miljöbyrån i Raseborg och projektet inleddes i juli 2018. Som projektchef fungerar **Minttu Peuraniemi**.

– Ån dikades på 1970-talet och det som fungerade då fungerar inte mera i dagens läge. Det beror dels på att fåran börjat växa igen och på ändrade jordbruksmetoder samt att nederbördsmängderna är andra idag än de var då, säger Peuraniemi.

Förutom miljöbyråns oro fanns även jordbrukarnas oro över den försämrade grundtorrläggningen av åkrarna. Alla parter märkte snabbt att de hade gemensamma intressen, och även om det inte funnits i planerna från början så kopplades ett dik-

ningsbolag med i projektet.

Förbättringen av grundtorrläggningen görs genom att öppna upp utfallsdiker eller i det här fallet ån, vilket görs genom att rensa upp fåran. Täckdikningar från åkrarna mynnar ut i åns huvudfåra och i sidofåror.

– Det här kan vara en utmaning, det kan uppfattas som motstridigt att upprätthålla grundtorrläggningen och miljön, men i projektet har vi kunnat hitta lösningar som gynnar båda delarna. Odlarna har varit verkligen positivt inställda, de har kunnat föra framåt sitt dikningsprojekt med hjälp av detta och samtidigt har vi kunnat lite modernisera så att naturvärdena kan tas i beaktande.

Åtgärder

Förutom grundtorrläggningen har det spritts jordförbättringsprodukter med vattenvårdseffekt på åkrarna, det vill säga gips och strukturkalk.

– Ifjol började vi erbjuda intresserade odlare möjligheten till någondera och från markkarteringen kollade vi vad som var den bästa produkten för vars och ens skifte. Odlarna har deltagit i kostnaderna och jordförbättringsprodukterna har vi sedan spritt ut på åkrarna tillsammans.

Vi har kunnat behandla ganska stora arealer, ifjol blev 150 hektar behandlat med jordförbättringsprodukter.

Även i år har odlare visat intresse för jordförbättringsprodukterna. Peuraniemi konstaterar att det talas mycket om produkterna, som är en ganska ny sak, men det är inte så många som gått in för att testa dem. Produkterna medför en extra kostnad och extra arbete, men att de tillsammans med odlarna bekantat sig med jordförbättringen och hur det fungerar.

Uppföljning av läget

Peuraniemi berättar att de tillsammans

Gips- och strukturkalk har använts som jordförbättring och som vattenvårdsåtgärd (på bilden gipsspridning)

med odlarna följer upp resultaten och utgående från dem gör de upp en åtgärdsplan angående vattenvårdsstrukturer.

I planerna finns mindre våtmarker, reglerbrunnar och olika mindre åtgärder på avrinningsområdet. Dessa kunde vara effektiva men också kostnadseffektiva. Några skall förverkligas under år 2020.

– I den här åtgärdsplanen har vi ett längre perspektivplan på hur vi når målet att halvera fosforbelastningen. Vi har satt som mål att jobba ända till 2027, säger Peuraniemi.

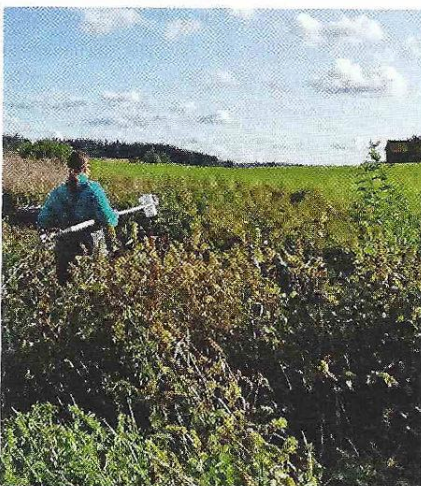
Från tidigare finns bara några enstaka mätningar från prov tagna på olika platser med några års mellanrum. Under projektet har det tagits prover från flera ställen fyra gånger båda åren.

– Dessutom så har vi haft kontinuerlig automatisk uppföljning av grumlighet. Men det har visat sig vara svårt i små rinnande vattendrag bland annat på grund av förändringar i vattennivån. I örra sommaren var det bara några centimeter vatten på botten av fåran och på vintern var nivån två meter högre.

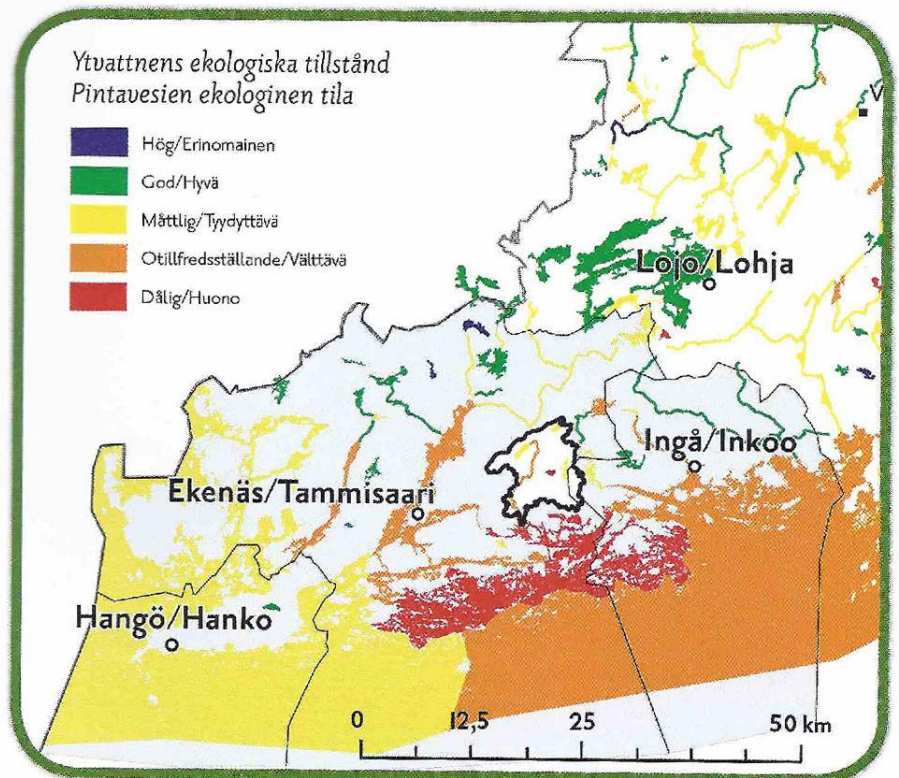
Översvämningarna en utmaning

Hur snabbt fåran töms påverkas av nederbördsmängden, hur snabbt vattnet rinner från avrinningsområdets kanter och hur snabbt vattnet kommer in från sidofårorna. Havsvattennivån påverkar hur snabbt fåran töms så att det ryms in mera vatten. Det här berättar lite om utmaningarna bakom översvämningarna på åkrarna.

– I dagsläget kan det komma mycket nederbörd på kort tid, och då finns det helt enkelt inte utrymme i fåran för vattnet från åkrarna. När vi tillsammans med markä-

Vattenprovtagning för utvärdering av vattenstatus

Vesimuodostumat: © SYKE, ELY-keskukset, osittain © MML

Ytvattnets ekologiska tillstånd.

garna gjort konstruktionerna runtomkring avrinningsområdet så att vattnet skulle dröja en stund i övre loppet, så har vattnet mera utrymme i fåran och på så vis förhindras översvämningar.

Extrema väderleksförhållanden kommer i framtiden att bli ett större problem, och i planeringen har detta tagits i beaktande.

Återinförsel av kräftbeståndet ett mål

Förr har det funnits gott om kräftor i ån, och för många odlare har det varit en viktig biinkomst att fånga kräftor och sälja på torget och till restauranger. Av någon anledning har kräftorna försvunnit helt. Bakom detta kan finnas många olika orsaker, t.ex. kan det ha varit kräftpesten.

– Vi gjorde en kartering av kräftbeståndet ifjol, de ställen som förut haft kräftor var inte mera lämpliga levnadsmiljöer då kräftor kräver hårt botten. Platserna var helt igenslammade med löst sediment på botten. Ett gemensamt mål med markägarna och invånarna är att få kräftbeståndet tillbaka, att lyckas skulle vara ett ganska fint slutresultat, konstaterar Peuraniemi

Förutom finansieringen från miljömi-

nisteriet har staden bidragit med en stor summa. Flera stiftelser har också stött projektet, för att nämna någon: Bergsrådinnan Sophie von Julins stiftelse och von Frenckells-fond.

– Markägarna har också deltagit i kostnaderna, bland annat med värdefullt arbete, de har satt otaliga timmar på projektet, säger Peuraniemi.

Projektid: 01.07.2018-31.12.2020

Projektet leds av Raseborgs miljöbyrå och får finansiering av miljöministeriet

Projektet förverkligar åtgärdsprogrammen för vatten- och havsvård i Finland, som siktar mot en bra status av vattenmiljöer. Projektet är en del av regeringens spetsprojekt Kretsloppsekonomi slår igenom och vattendragen istandsätts. Projektet har i juni 2020 beviljats fortsatt finansiering från Nylands NTM-central för nästa projektperiod som pågår från 01.01.2021-31.12.2021. Den ansökta tilläggsfinansieringen är tillgänglig redan nu.

Länk till projektet www.raseborg.fi/boendo-och-miljo/miljo/projekt/raseborgs-a/projektet-raseborgs-a